

De kracht van aandacht

Over het belang van steun voor kwetsbare kinderen

INHOUDSOPGAVE

IN HET KORT	3
INLEIDING	4
Achtergrond en doelstelling	4
Aanpak van het onderzoek	4
DE VRAGENLIJST	5
RESULTATEN	6
Wie hebben er meegedaan aan ons onderzoek?	6
Hoeveel steun ervaren kinderen?	7
Hoe helpen we kinderen het best?	8
CONCLUSIE	11
En nu?	11
OVER HET VERGETEN KIND	12
COLOFON	12

IN HET KORT

Positieve aandacht is een beschermende factor in de ontwikkeling van een kind. Juist als je als kind geen fijne thuissituatie hebt, is tijd en aandacht van andere volwassenen extra hard nodig.

Uit ons onderzoek blijkt dat kinderen die het al moeilijk hebben, minder steun ervaren van volwassenen om hen heen. Ze voelen zich vaak anders dan anderen, terwijl ze er graag bij willen horen.

Als het gaat over steun, dan zijn dit de belangrijkste thema's voor jongeren:

- Luisteren met aandacht
- Erbij horen (niet anders zijn)
- Gezien worden
- Stabiliteit en continuïteit

Ouder(s) zijn altijd belangrijk. **96%** van de kinderen die thuis wonen, heeft ouder(s) die er altijd voor hen zijn. Bij kinderen die niet thuis wonen is dat **79%**.

Voor dit onderzoek is met **377 jongeren** (10 tot en met 18 jaar) gesproken.

Een meisje vertelt:
"Bij ons in de buurt staan we bekend als probleemgezin en word ik met de nek aangekeken op straat."

Een jongen vertelt:
"Vaak luisteren mensen wel, maar horen ze me niet."

INLEIDING

Achtergrond en doelstelling

We gunnen ieder kind een fijne en veilige plek om op te groeien. Helaas is dat niet voor alle kinderen in Nederland de realiteit: zeker 100.000 kinderen krijgen al jong te maken met problematiek als armoede, huiselijk geweld en verwaarlozing. Een breed gedeelde overtuiging in de wetenschap is dat kinderen die het ‘redden’ vaak in elk geval één goede relatie hebben gehad met een steunende volwassene¹. Een kind heeft positieve relaties met anderen nodig om zich goed te voelen en zich te kunnen ontwikkelen. Het maakt hen veerkrachtig. Een steunende volwassene kan een veilige basis vormen door adequaat te reageren op het kind (responsief te zijn).

We weten dus hoe belangrijk het is voor een kind om stabiele, aardige volwassenen in het sociale netwerk te hebben. Hoe is het wat dat betreft gesteld met kinderen die veel ingrijpende ervaringen hebben meegemaakt? Ervaren zij evenveel steun als kinderen uit een stabiele thuissituatie? Of krijgen juist de kinderen en jongeren die al veel narigheid hebben meegemaakt, ook nog eens minder aandacht? En welke tips hebben ze voor de volwassenen om hen heen? Om deze vragen te beantwoorden zijn we met jongeren zelf in gesprek gegaan.

Doel van dit onderzoek is om bovenstaande vragen te beantwoorden en om kwetsbare jongeren zelf te laten vertellen wat zij graag willen van volwassenen. Welke belangrijke tips hebben zij aan volwassenen over het geven van aandacht? En hoe helpen we hen het best? Het begint in elk geval met luisteren, blijkt wel uit de uitspraak van één van de jongeren bij de start van een groepsgesprek:

“Fijn dat er een keer naar ons wordt geluisterd, dat is voor het eerst!”

A., 17 jaar

Aanpak van het onderzoek

Dit onderzoek bestaat uit twee onderdelen:

1. Een vragenlijst die we één-op-één hebben afgenomen. Daarin stond een aantal gesloten vragen en één open vraag. De vragen staan op pagina vijf

---

¹ Zie bijvoorbeeld deze artikelen: Supportive Relationships and Active Skill-Building Strengthen the Foundations of Resilience (Center on the Developing Child at Harvard University, 2015) en Caring Adults: Important for Positive Child Well-Being (Murphey, D., Bandy, T., Schmitz, H. & Moore, K.A., 2013).

van dit rapport. De vragenlijst is in de meeste gevallen mondeling afgenomen. Af en toe wilden jongeren dat liever niet, in dat geval hebben ze hem zelfstandig ingevuld.

2. Semi-gestructureerde groepsgesprekken met de volgende open vragen:
  - a. Wat vind je fijn in het contact met volwassenen om je heen?
  - b. Wat zou je graag willen dat volwassenen in je omgeving doen? Wat mis je nog?
  - c. Wie in je omgeving heeft weleens iets kleins voor je gedaan waar je blij van werd? Of wat je hielp? Wat deed diegene?

In drie maanden (november 2017 - januari 2018) zijn alle data verzameld. We hebben hiervoor in totaal 34 verschillende locaties bezocht, namelijk: basisscholen en middelbare scholen (speciaal en regulier), jeugdzorginstellingen², jongerencentra, vrouwenopvangcentra en asielzoekerscentra. Die plekken liggen verspreid door heel Nederland. De onderzoekers kwamen van Korteheimen tot Keldonk.

Door een vragenlijst te gebruiken hebben we veel kinderen kort kunnen spreken. We vroegen hen als eerste bij wie ze terecht kunnen als er iets aan de hand is. Kinderen konden bijvoorbeeld hun ouders aanvinken, iemand van hun hobby (een sportcoach, muziekleraar, etc.) of een leraar of klassenmentor op school. We hebben stiefouders hier ook als ouders gerekend. Ze mochten zoveel mensen aanklikken als ze wilden. Per vraag hebben we scores berekend om onze onderzoeksvragen te beantwoorden. De antwoorden op de vragen geven een goed beeld van het ervaren van steun.

In de groepsgesprekken hebben we minder kinderen en jongeren gezien, maar konden we wel uitgebreid doorvragen. Zo ontdekten we de verhalen achter de antwoorden op de vragenlijst. Dat hielp ons om de scores te begrijpen. De belangrijkste thema's die in de gesprekken naar voren kwamen, zijn:

1. Luisteren met aandacht
2. De alledaagse dingen
3. Erbij horen (niet anders zijn)
4. Stabiliteit en continuïteit

Deze thema's vormen de leidraad bij het beschrijven van de resultaten verderop in dit rapport.

---

² Een jeugdzorginstelling betekent hier: een open of gesloten leefgroep, behandelgroep, instelling voor dagbehandeling, gezinshuis, kamertrainingscentrum of crisisopvang.

DE VRAGENLIJST

WAAR WOON JE?

- a) Thuis, bij mijn vader/moeder
- b) Thuis, bij andere familie
- c) In een pleeggezin
- d) In een gezinshuis
- e) Op een leefgroep
- f) In een AZC
- g) In een vrouwenopvang
- h) In een maatschappelijke opvang
- i) Anders, namelijk ...

HOE OUD BEN JE?

IK BEN EEN:

- a) Meisje
- b) Jongen
- c) Anders/wil ik niet zeggen

ER ZIJN HULPVERLENERS DIE MIJ OF MIJN OUDERS HELPEN:

Ja/Nee

ER ZIJN THUIS PROBLEMEN:

Ja/Nee

MIJN OUDERS ZIJN GESCHIEDEN:

Ja/Nee

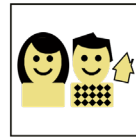
WE HEBBEN THUIS WEINIG GELD:

Ja/Nee

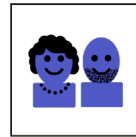
BIJ WIE KAN JE TERECHT ALS ER IETS AAN DE HAND IS?

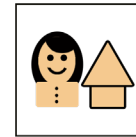
a) Vader/moeder

b) Pleegouder

c) Een ander familielid

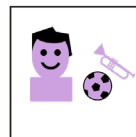
d) Iemand uit de buurt

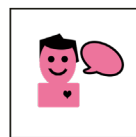
e) Een vriend(in)

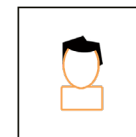
f) Iemand op school

g) Iemand van mijn hobby

h) Hulpverlener

i) Niemand

j) Iemand anders, namelijk...

WIE LUISTERT ER NAAR JE?

VAN WIE KRIJG JE COMPLIMENTJES?

MET WIE KAN JE LACHEN?

BIJ WIE KAN JE JEZELF ZIJN?

WIE IS ER ALTIJD VOOR JE?

WIE HEEFT WELEENS IETS KLEINS VOOR JE GEDAAN, WAT JE HEEL FIJN VOND?
WAT DEED DIEGENE?

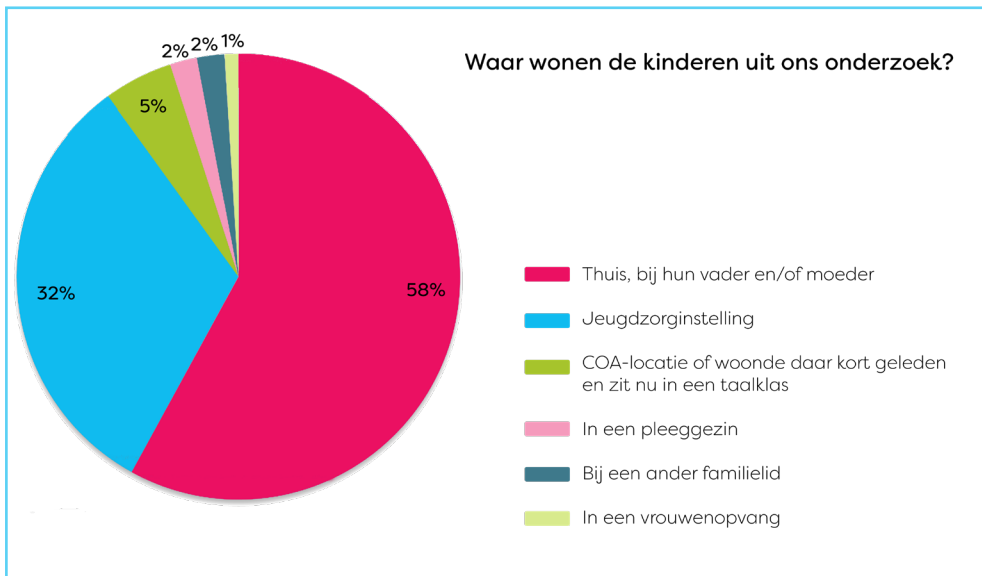
RESULTATEN

Wie hebben er meegedaan aan ons onderzoek?

De vragenlijst

De vragenlijst is ingevuld door 338 kinderen. De vragenlijst is door ongeveer evenveel meisjes (48 %) als jongens (52 %) ingevuld. Twee van hen wilden liever geen antwoord geven op deze vraag. De kinderen zijn tussen de 10 en 18 jaar. Gemiddeld zijn ze 13 jaar oud.

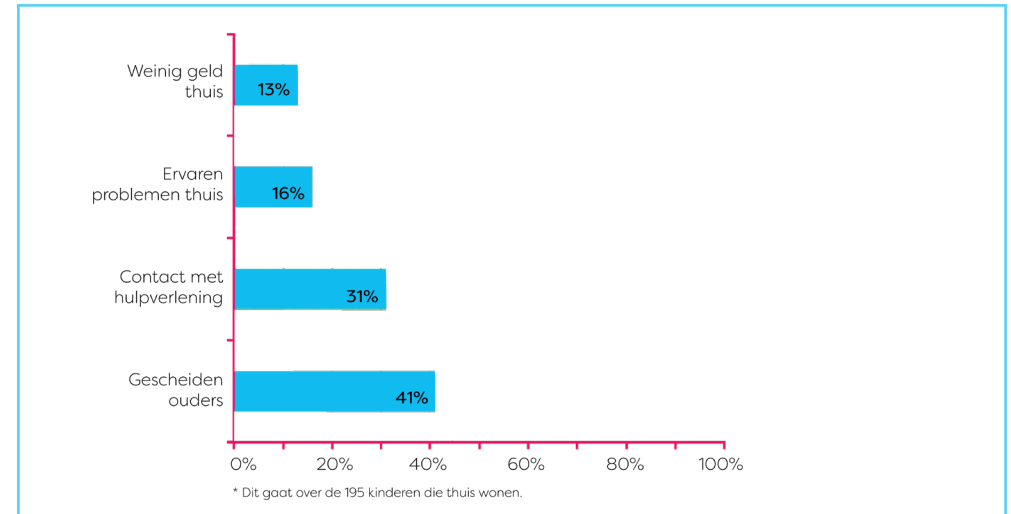
Ruim de helft van de kinderen die we spraken woont thuis, bij hun moeder en/of vader. Ongeveer een derde van hen woont in een jeugdzorginstelling, zoals een leefgroep, crisisopvang of een gezinshuis. Ook hebben we de vragenlijst afgenomen bij een kleine groep kinderen die woont in een COA-locatie¹ (of daar kort geleden woonde en nu in een taalklas zit). Een paar kinderen in onze steekproef woont in een pleeggezin, bij andere familie (bijvoorbeeld bij hun oom en tante of opa en oma), of in een vrouwenopvang.

Aan kinderen die thuis wonen hebben we een paar extra vragen gesteld. We vroegen hen onder andere of ze contact hebben met een hulpverlener² en of er problemen zijn thuis. Van hen weten we het volgende:

¹ Hiermee bedoelen we een locatie van het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA), bijvoorbeeld een asielzoekerscentrum.

² Een hulpverlener is bijvoorbeeld een psycholoog, een schoolmaatschappelijk werker, iemand uit een wijkteam of een voogd.

De groepsgesprekken

We hebben zes groepsgesprekken gevoerd, bij elkaar opgeteld met 39 kinderen. Zij zijn tussen de 11 en 20 jaar. Drie gesprekken hielden we bij instellingen voor jeugdzorg, waar we hebben gesproken met kinderen die daar wonen. De andere gesprekken waren in een jongerencentrum en met onze jongerenraad (The Unforgettables). Dat zijn kinderen met verschillende achtergronden. Ze wonen bijvoorbeeld in een jeugdzorgvoorziening, of in een COA-locatie. Een kleiner deel woont thuis bij zijn of haar ouders.

Zeggen deze resultaten iets over heel Nederland?

Dit onderzoek kun je niet direct vertalen naar de rest van het land. We wilden speciale aandacht besteden aan kinderen die veel hebben meegemaakt. Dat zijn bijvoorbeeld kinderen in een vrouwenopvang, een jeugdzorginstelling of in een AZC. Daarom zijn we expres vaker met hen gaan praten en zijn zij oververtegenwoordigd. We zijn ook op plekken geweest waar kinderen 'gewoon' thuis wonen, maar toch best vaak contact hebben met hulpverleners, zoals in het speciaal onderwijs. Daarom zijn de resultaten niet 'representatief' voor alle kinderen in Nederland.

Hoeveel steun ervaren kinderen?

Als we naar de resultaten kijken, valt één ding meteen op: voor veel kinderen zijn hun ouders het belangrijkste. Waar ze ook wonen, of ze thuis problemen hebben of niet, kinderen vinden het vaakst hun ouders aan. Of we hen nu vragen met wie ze kunnen lachen of bij wie ze terecht kunnen als er iets aan de hand is. Daarna zijn andere familieleden (zoals een oom en tante, een broer, opa en oma) en vrienden het belangrijkste. Zij staan het dichtst bij het kind. Gelukkig zien we ook dat maar heel weinig kinderen echt niemand hebben. Per vraag klikten maximaal twee kinderen op de antwoordoptie 'Niemand' in onze vragenlijst.

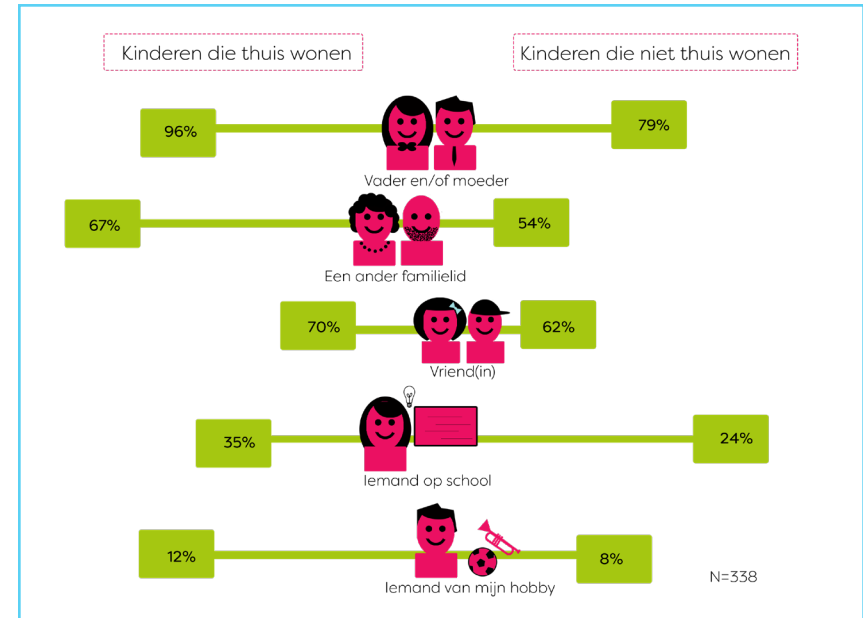
Ondanks dat ouders zo belangrijk zijn, spelen ze een kleinere rol voor kinderen die het lastig hebben. Zo vindt 79 % van de kinderen die niet meer thuis wonen dat hun ouders er altijd voor hen zijn. Bij kinderen die thuis wonen is dat 96 %. Hetzelfde zien we bij kinderen die wel bij hun ouders wonen, maar die vertellen dat er thuis problemen zijn. 93 % van de kinderen zonder problemen kan zichzelf zijn bij zijn of haar ouders, terwijl maar driekwart (73 %) van de kinderen met problemen thuis dat kan.

Dat deze kinderen minder vaak steun hebben aan hun ouders is logisch. Ze geven niet voor niks aan dat er thuis problemen zijn, of wonen met een reden niet meer thuis. Met dat idee in gedachten is het aantal kinderen dat tóch het gevoel heeft dat ze steun hebben aan hun ouders best hoog. In de groepsgesprekken hebben kinderen hierover verteld. Ze weten dat hun ouders niet foutloos zijn, of dat het contact af en toe lastig is, maar vaak blijft de familieband sterk.

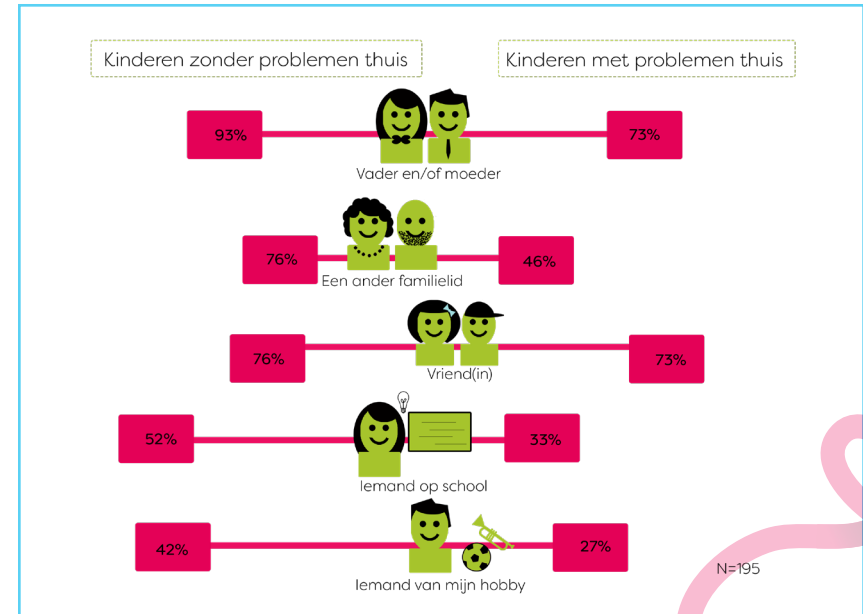
"Mijn moeder is ook belangrijk voor mij. De frustraties lopen soms op, maar ik mag wel bij haar wonen op dit moment en dat respecteer ik wel".
P., 20 jaar

Bij kinderen die het lastig hebben, zien we dus dat de band met de ouders vaak complex is. Daarbij komt dat deze kinderen ook nog eens minder hebben aan de andere mensen om hen heen, bijvoorbeeld anderen uit de familie, leraren of mentoren op school of iemand van hun hobby. Op alle vragen scoren deze kinderen lager. Dat kan je ook hiernaast zien.

Wie is er altijd voor je?

Bij wie kan je jezelf zijn?

Hoe helpen we kinderen het best?

Juist kinderen die het niet gemakkelijk hebben, hebben veel baat bij steun van volwassenen. Steun zorgt voor veerkracht. We hebben specifiek aan de jongeren die al veel hebben meegemaakt, gevraagd hoe volwassenen hen dan het beste kunnen helpen. Hun antwoorden zijn te categoriseren in vier thema's. Per thema geven we weer waar jongeren behoefte aan hebben.

Luisteren met aandacht

In de gesprekken met de kinderen en jongeren valt op dat kinderen zich geholpen voelen als er iemand naar hen luistert. Ze vinden het fijn om met iemand te kunnen praten over wat ze meemaken. Twee voorbeelden:

“Mijn vader heeft me geholpen met alle dingen waarmee ik moeite heb. Helpen met huiswerk, als er iets op school is gebeurd dan vertel ik dat ook altijd tegen hem. Het lukt wel op als ik het vertel.”

G., 14 jaar

“Mijn opa is heel ziek en bij de juf en mijn ouders kan ik erover praten.”

S., 11 jaar

Luisteren op momenten dat het nodig is, is soms al genoeg. Ook doorvragen als je aanvoelt dat het eigenlijk niet zo goed gaat, typeren veel jongeren als oprechte aandacht. Uit de gesprekken blijkt dat jongeren die niet meer thuis wonen, niet altijd hun verhaal kwijt kunnen. Er zijn wel hulpverleners, maar die hebben niet altijd écht tijd precies op het moment dat jij wil praten. Toch is het gevoel direct bij iemand terecht te kunnen met je verhaal, heel fijn. En dat er dan geluisterd wordt zonder te oordelen, is nog belangrijker.

“Misschien heb je thuis iemand waar je mee kan praten, maar het is fijn als je dat ook op school hebt. Mijn docent weet bijvoorbeeld ook wat de situatie is. En ik kan met de pestcoördinator praten, die doet er ook iets mee. Dat is voor mij heel fijn. Dan hoef ik niet per se te wachten tot ik thuis ben om het dan pas te kunnen vertellen.”

H., 15 jaar

“Heel veel mensen vragen wel van “hoe is het?” Maar er zijn ook mensen die vragen hoe het gaat en echt willen weten hoe het gaat, en niet een gesprekje om het gesprekje willen beginnen zeg maar.”

W., 19 jaar

Jongeren vinden het extra bijzonder als een hulpverlener hen buiten werktijd helpt of als hulpverleners contact houden met hen, terwijl het al niet meer hun werk is om dat te doen.

“Ik heb op best wel veel plekken gewoond en ik heb een aantal hulpverleners waar ik nog steeds contact mee heb en die dan, maakt niet uit waar je zit, wel op een manier contact blijven houden .... Als zij je dan wel helpen terwijl je op een andere groep zit, of een luisterend oor bieden is dat sowieso wel prettig. Dan merk je dat ze je niet zomaar laten vallen.”

L., 17 jaar

De alledaagse dingen

Gezien worden zit 'm niet alleen maar in grootse dingen, maar kan al met kleine gebaren. In de vragenlijst zeggen kinderen bijvoorbeeld:

“Ik word blij van spelletjes.”

“Mijn neefje en nichtje stuurden kaarten en kwamen langs toen ik in een gesloten instelling woonde.”

“M'n buurvrouw doet allerlei activiteiten met ons, zoals cakejes bakken.”

Jongeren geven aan dat het al heel fijn is, als iemand gewoon vraagt hoe het met je gaat. Ook dit is maar een kleine moeite.

Als iemand vraagt van “hoe gaat het?”, dan kan dat al heel veel met mij doen.

Dat is die oprechte aandacht.

M., 20 jaar

Het geven van complimenten hoort hier ook bij. Zeker als ze goed passen bij iets wat je hebt gedaan, dan voel je dat je op bent gevallen.

“Het is gewoon fijn om te horen van iemand anders hoe je vooruit gaat.”

C., 16 jaar

“Complimentjes geven, maar niet die standaard dingen. Het hoeft niet elke dag te zijn, maar dat het een keer verteld wordt. Het moet iets zijn waar je zelf ook trots op kunt zijn. Oprechte complimentjes, niet wat zoeken om maar wat te zeggen.”

A., 17 jaar

Erbij horen (niet anders zijn)

Jongeren die al veel ingrijpende ervaringen hebben meegemaakt, voelen zich vaak anders dan anderen. Dit wordt nog extra bevestigd, doordat ze zich in een hokje geplaatst voelen. Een jongere zegt tijdens een groepsgesprek:

“Mensen weten dat ik op een leefgroep woon en ik word daardoor heel erg bekeken.”
G., 15 jaar

Een andere jongere vertelt dat haar gezin bekend staat als ‘het probleemgezin’ in de wijk, wat maakt dat ze bijvoorbeeld niet uitgenodigd worden voor een buurtbarbecue. En buurtgenoten van een crisisopvang, bellen alleen aan als ze overlast ervaren.

De jongeren willen niet anders zijn dan anderen, maar erbij horen. Ze vinden het fijn als ze gewoon mee mogen doen en gegroet worden in de buurt.

Stabiliteit en continuïteit

Daarnaast helpt het als volwassenen vertrouwen geven en het gevoel geven dat ze er altijd zullen zijn.

“Toen ik niet zo lekker in mijn vel zat gingen mijn oma en moeder me helpen. Ze zeiden ‘Het komt allemaal goed, we gaan leuke dingen doen.’ Ze stelden me gerust.”
O, 12 jaar

In de gesprekken wordt duidelijk dat juist de jongeren die het moeilijk hebben, deze stabiliteit en continuïteit niet ervaren. Eerder in dit rapport is al te zien dat ouders bijna altijd belangrijk zijn, maar voor jongeren die wonen binnen de jeugdzorg, is het contact met ouders niet altijd stabiel. Ze houden zich bijvoorbeeld niet aan afspraken of zitten soms zelf niet goed in hun vel. Je ouders blijven echter altijd je ouders en jongeren zijn dan ook mild in hun oordeel. Deze uitspraken geven dat goed weer:

“Mijn ouders hebben lange tijd voor me gezorgd, het gaat niet altijd goed, maar ze doen hun best voor me.”
Y., 14 jaar

“Mijn ouders zijn belangrijk voor mij, omdat ze mijn ouders zijn. Er is een familieband.”
J., 16 jaar

Een hulpverlener zou een deel van die stabiele rol over kunnen nemen. Van de kinderen die niet thuis wonen heeft 34 % het gevoel terecht te kunnen bij zijn of haar hulpverlener, 48 % krijgt weleens complimentjes van de hulpverlener en 35 % kan zichzelf zijn bij de hulpverlener. Maar 34 % heeft het gevoel dat de hulpverlener er altijd voor hem of haar is. Deze percentages zijn niet zo hoog. Dat lijkt met name te komen door de vele wisselende hulpverleners waar de jongeren mee te maken krijgen.

“Er wordt te vaak gewisseld van contactpersonen en voogden. Als kind besef je dat, je moet telkens je verhaal bij iemand anders doen. Zo wordt het steeds moeilijker om mensen te vertrouwen. Heel verhaal bij iemand verteld en dan na een maand zijn ze weg. Al die wisselingen hebben veel impact op je. Als klein kind heb je iemand nodig aan wie je je vast kan houden.”
A., 17 jaar

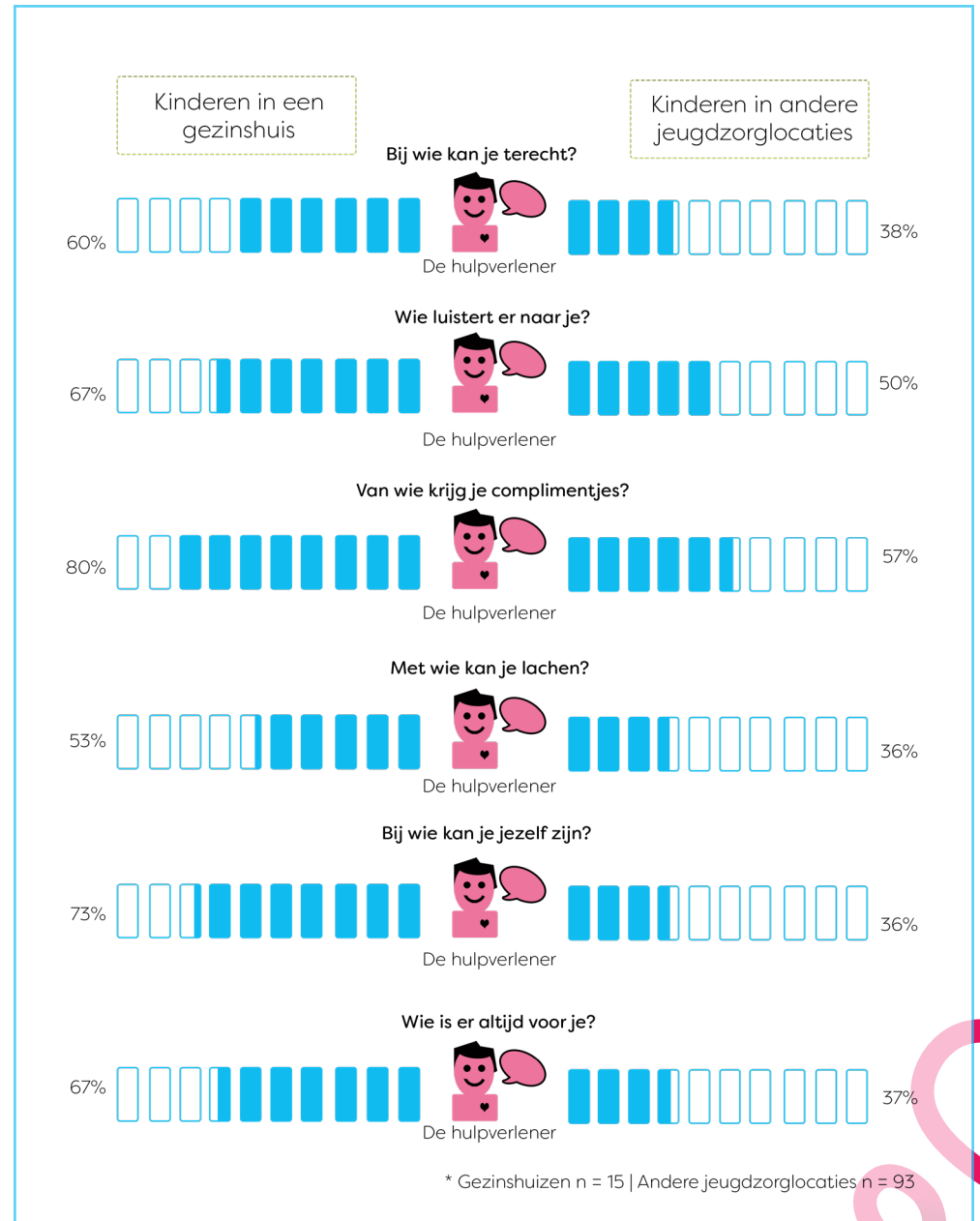
Een lange adem is in het contact bovendien belangrijk. Verwacht niet dat een kind je direct alles wil vertellen. Blijf er zijn, zonder druk uit te oefenen of iets terug te verwachten.

“Laten zien dat je er echt bent. Het kan dan nog wel een jaar duren voordat een kind je vertrouwt.”
K., 19 jaar

In een gezinshuis

In onze data kunnen we inzoomen op de verschillen tussen kinderen in gezinshuizen en kinderen in andere vormen van jeugdzorg. Een gezinshuis is een kleinschalig type zorg. In zo'n huis wonen twee 'ouders' met een groep uithuisgeplaatste jongeren. De ouders zijn voor de jongeren een vaste basis, zoals in elk ander gezin en zijn ook pedagogisch opgeleid om hen te begeleiden. Het verschil met andere jeugdzorglocaties, is dat hulpverleners elkaar daar in diensten afwisselen. Maakt dat het contact tussen jongeren en de hulpverleners ook anders? Dat suggereert onze data wel. In gezinshuizen lijken jongeren meer steun te hebben aan hun hulpverleners. Dit is een voorzichtige conclusie, omdat dit aantal jongeren in onze steekproef maar klein is.

CONCLUSIE

Gelukkig zien we in dit onderzoek dat maar weinig kinderen echt helemaal geen steun ervaren van volwassenen. Wel is duidelijk dat juist de kinderen die het al moeilijk hebben, ook nog eens minder steun ervaren van volwassenen om hen heen. Daar waar ouders geen veilige basis kunnen bieden, is het extra belangrijk dat andere volwassenen positieve aandacht geven. En dit gebeurt te weinig. Jongeren met een lastige thuissituatie geven aan dat er met meer aandacht naar hen geluisterd kan worden, dat kleine alledaagse dingen ertoe doen, dat ze niet anders willen zijn dan anderen en dat stabiliteit en continuïteit in het contact met volwassenen helpend is.

En nu?

Wat leert dit ons? In elk geval dat we allemaal een bijdrage kunnen leveren. Het hoeft niet altijd ingewikkeld te zijn. Zeker als het gaat om de alledaagse dingen, zoals een praatje maken op straat met je buurjongen of een kaartje in de brievenbus gooien bij de opvanglocatie om de hoek. Dat kan iedereen!

Natuurlijk is het nog mooier als dat kleine gebaar kan leiden tot langduriger contact, zodat je echt een stabiele en betrouwbare factor kan worden in het leven van een kind. Echter, ook veel kleine gebaren tezamen maken dat een kind zich gezien en gehoord voelt.

Stichting Het Vergeten Kind strijdt voor een Nederland waarin elk kind zich écht kind voelt, zich goed ontwikkelt en volwaardig meedoet in de maatschappij. Ruim 100.000 kinderen groeien op in gezinnen met meervoudige problematiek. Het Vergeten Kind wil hun situatie onder de aandacht brengen en deze kinderen en jongeren veerkracht geven. De stichting organiseert activiteiten en projecten die een directe positieve invloed hebben op het leven van kwetsbare kinderen en onderneemt initiatieven om hun situatie duurzaam en structureel te verbeteren.

Eén van deze initiatieven is de jaarlijkse Week van Het Vergeten Kind, waarin we een urgent probleem op de maatschappelijke en politieke agenda plaatsen. Het thema van 2018 vloeit voort uit de overtuiging dat het onze gedeelde verantwoordelijkheid is dat kinderen gezond en veilig opgroeien. Niet alleen van ouders en verzorgers, niet alleen van de politiek, niet alleen van de hulpverleners, maar iedereen kan daar een bijdrage in leveren. Een positieve verandering maken we door samen de handschoen op te pakken.

De kracht van aandacht

Over het belang van steun voor kwetsbare kinderen

Onderzoeksteam

Berdien Jager (Projectmanager)

Yfke van der Ploeg (Projectmanager)

Dianne van Eck (Onderzoeksassistent)

Diede Sterrenburg (Onderzoeksassistent)

Lisette Zeegers (Onderzoeksassistent en vormgever)

Stichting Het Vergeten Kind

Joseph Haydnlaan 2a
3533 AE Utrecht

Met dank aan alle jongeren die wij hebben geïnterviewd en de instanties waar wij langs mochten komen.

© Stichting Het Vergeten Kind, Utrecht, 2018.
Overname van teksten is toegestaan, mits Stichting Het Vergeten Kind als bron wordt vermeld.

HET
VERGETEN
Kind

